

Det usigelige

IQ. Øverst oppe har vi østasiater som kinesere, japanere og koreanere, som er de mest intelligente. Herefter kommer europæere og inuitter, dernæst sydøstasiater, folk af mellemstlig afstamning og nederst afrikanere med oprindelse syd for Sahara. Portræt af en tabuiseret forskning.

Af LONE FRANK

DE dybe panderynker var fremme, da en rapport om folkeskolens faglige kvalitet tidligere på måneden landede på mediernes skriveborde.

Rapporten viste store forskelle i, hvordan børn af forskellige indvandrergupper klarer sig i forhold til etnisk danske børn, men påpegede også, at forskellene ikke udelukkende kunne forklares med socioøkonomiske faktorer - fattigdom og uuddannede forældre.

Når man i offentligheden leder efter årsagerne til den slags, fremkommer typisk to forklaringsskoler. Den ene hævder - uanset hvor meget tal og statistik måtte være renset for sociale og økonomiske forhold - at forskellene nu alligevel må handle om disse vilkår. Tallene må blot renses endnu mere effektivt for at vise det sande billede. Den anden skole mener derimod, at årsagen skal findes i gruppernes forskellige kultur og historie.

Økonomi eller kultur? I begge tilfælde handler det om noget uden for mennesket. Men der findes en tredje skole, som man ikke hører noget til, fordi den ikke er stueren. Her finder man forskning, som strider imod selve antagelsen om, at mennesket først og fremmest er sine omgivelser, og som i stedet fokuserer på vores natur. Forskere, som peger på, at forskellene i skolepræstation meget vel kan hænge sammen med intelligensforskelle mellem etniske grupper.

En af dem er intelligensforsker og tidligere psykologiprofessor ved Aarhus Universitet Helmut Nyborg, der skriver om emnet i et kommende nummer af *Personality and Individual Differences*.

Under titlen »The decay of Western civilization: Double relaxed Darwinian Selection« fremskriver Nyborg den demografiske udvikling og forudsiger, at Danmark kan se frem til et fald i gennemsnitsintelligensen. Det vil - helt efter darwinistiske principper - ske som funktion af den voksende befolkningsandel, som stammer fra ikke-vestlige »lav-IQ« -lande.

Ved først at korrigere de officielle tal fra Danmarks Statistik, som i høj grad skjuler danske statsborgeres etniske tilhørsforhold, kommer Nyborg frem til, at halvdelen af den danske befolkning i 2090 vil være efterkommere af indvandrere fra en række ikke-vestlige lande. Og ved at benytte kendte data for den gennemsnitlige IQ i disse oprindelseslande beregner han, at den danske befolknings gennemsnits-IQ om 50 år vil være faldet fra de 98, den lå på i 1979, til bare 93. Og allerede i 2050 vil børn med lav IQ dominere folkeskolen.

Kald mig kylling

Men kan man det? Kan man overhovedet sige den slags? »Nej,« lyder det meget umiddelbart fra Niels Egelund, professor ved Danmarks Pædagogiske Universitet. »Emnet er dybt tabuiseret, og jeg holder mig helst fra det.« Egelund kom da også i klemme i 2006, da data fra intelligensprøverne til forsvarrets session viste, at indvandrere fra Tyrkiet og Mellemøsten klarede sig dårligere end etniske danskere. Egelund blev bedt om en udtalelse og henviste til, at Danmark fortrinsvis har modtaget tyrkere med rødder i den anatolske højslette - et område med stor tradition for fætter-kusine-ægteskaber. Altså en dårligere begavet population. Himlen faldt ned, og Egelund måtte gå i radioen og trække i land. Efterslæbet skyldtes nok alligevel social arv, sagde han i andet forsøg.

»Du kan kalde mig kylling,« siger Egelund i dag, men han møder fuld forståelse fra Linda Gottfredson, fremtrædende uddannelsespsykolog og IQ-forsker ved University of Delaware.

»Emnet er forgiftet,« siger hun. »Det er bestemt ikke karrierefremmende for forskere at udtale sig om, og de, der har bevillinger at beskytte, gør det ikke.« Man mærker det hurtigt. Som når professor ved University of Edinburgh Ian Deary, der på universitetets hjemmeside beskrives som ekspert i intelligensforskelle, svarer på Weekendavisens gentagne henvendelser om et interview med et lakonisk: »Det kan jeg ikke medvirke i.« Det giftspor, Gottfredson nævner, kan således følges tilbage til 1994 og balladen om The Bell Curve. I bogen, hvis undertitel er *Intelligence and Class Structure in American Life*, argumenterer amerikanerne Charles Murray og Richard Herrnstein for, at vores intelligens - i langt højere grad end både vores forældres uddannelse og socioøkonomiske faktorer i øvrigt - forudsiger, hvordan det går os i livet.

Samfundsforskeren Murray fra American Enterprise Institute og Harvard-psykologen Herrnstein råbte vagt i gevær over for det stadig større samfundsmæssige svælg mellem en højtbegavet »kognitiv elite« og det store flertal med gennemsnitlig eller lav intelligens. Så langt så godt. Men som led i dokumentationen fremlagde de også data vedrørende intelligensforskelle mellem etniske grupper i USA. I bunden befandt afroamerikanere sig med en

gennemsnits-IQ på 85, lidt højere lå gruppen af Hispanics, dernæst hvide amerikanere samlet omkring en IQ på 100, og svævende i luftlaget omkring 105 og 115 fandt man henholdsvis asiatiske og jødiske amerikanere.

Denne rangfølge gav anledning til et ramaskrig, hvor der blev brugt ord som racisme, fascisme og pseudovidenskab. Ikke på grund af tallene, for som American Psychological Association erklærede i en diger rapport i 1996, findes der målbare forskelle i IQ mellem sorte og hvide amerikanere, og de kan følges op gennem tiden. Det springende punkt er årsagerne.

Ifølge Murray og Herrnstein - og en række andre intelligensforskere - har man i høj grad at gøre med medfødte og altså genetisk begrundede forskelle. Hvilket er det samme som at sige, at man ikke sådan lige kan rette dem op. Den konklusion var uspiselig for mange, og kritikerne rasede fra flere positioner.

Der var the American Anthropological Association, som udsendte en officiel erklæring om, at der bare ikke kunne være raceforskelle i intelligens, mens andre afviste The Bell Curve med udtalelser om, at race slet ikke er et biologisk, med derimod et kulturelt begreb. Atter andre fremførte, at de målte forskelle kunne forklares med miljøfaktorer, eller at forskellene slet og ret kom af, at selve den måde, man tester IQ på, har en indbygget kulturel bias.

Slagsmålet var grimt og fik eftertrykkeligt stemplet en gruppe af intelligensforskere som grundlæggende moralsk suspekte.

Ikke mindst den britiske psykolog Richard Lynn, som i mange år var professor ved University of Ulster, og som lige så længe ufortrødent har undersøgt IQ-forskelle mellem blandt andet etniske grupper. Han står bag en række bøger og artikler, som samler data fra populationer og lande verden over, og som finder det samme globale mønster, som Murray og Herrnstein så i USA.

Den mest omfattende er Race Differences in Intelligence: An Evolutionary Analysis fra 2006. Med 620 enkelte studier af mere end 800.000 testede individer kommer Lynn frem til en slags global intelligens-gradient, som falder, jo længere man kommer mod syd. Østasiater som kinesere, japanere og koreanere ligger i toppen fulgt af europæere og inuitter, dernæst sydøstasiater lige over folk af mellemøstlig afstamning og nederst afrikanere med oprindelse syd for Sahara. Det er data, som blandt andre Helmuth Nyborg bygger på i sin fremskrivning af det forestående danske IQ-fald.

Mangler killer data

»Lynn er blevet kritiseret for en del af sine data fra især mindre lande. Eksempelvis estimerede han på et tidligt tidspunkt intelligensen for Marokko på baggrund af test af 167 marokkanske ansøgere til jobs i de hollandske statsbaner. Til gengæld er der gode data fra større lande. Og i lande, hvor FN har udført IQ-studier, følger resultaterne den generelle tendens, som Lynn beskriver,« siger psykolog James Thompson fra University College, der har gennemgået Lynns forskning i anledning af et temanummer i Personality and Individual Differences.

»Lynns arbejde er bestemt interessant,« siger Robert Plomin, kendt og anerkendt psykologiprofessor ved Kings College i London.

Her har han i mange år forsket i gener og intelligens, men understreger, at han holder sig fra »det med gruppeforskelle« og egentlig helst undgår at udtale sig om det.

»Der er ingen tvivl om, at IQ er et meget arveligt træk - mellem 60 og 80 procent hos voksne. Men det betyder ikke nødvendigvis, at den eller de faktorer, som gør, at vi ser etniske intelligensforskelle, også er arvelig.« Plomin illustrerer sin pointe med egenskaben højde. Kropshøjde er 90 procent arveligt, men alligevel går det sådan, at japanere som emigrerer til USA, i løbet af blot én generation bliver 6 cm højere end forældregenerationen. Et eller andet i miljøet gør en forskel.

»De etniske IQ-forskelle kan godt være genetiske, det kan ikke afvises, men vi har heller ikke de killer data, som fejer al tvivl af banen. Og det ville være yderst vanskeligt at undersøge det til bunds.« Mest, fordi man aldrig ville kunne få forskningsmidler til det, bemærker Linda Gottfredson. »Men hvis man ser på den samlede evidens, er der betydeligt mere, som støtter en hypotese om arvelighed i gruppeforskellene, end det modsatte.« I en grundig gennemgang i Psychology, Public Policy and Law af de to hypoteser peger Philipe Rushton og Arthur Jensen på, at en persons IQ viser større sammenhæng med vedkommendes geografiske oprindelsessted end det land, han eller hun bor i. En række adoptionsstudier viser eksempelvis, at vietnamesiske og koreanske børn adopteret til skandinaviske familier har højere intelligens end både disse familier og etniske skandinaviske børn i øvrigt.

»Efter årtier med forskellige interventioner, der sigter på at øge grupperes intelligens, kan vi også konstatere, at det har meget ringe effekt,« siger Gottfredson.

Der er blandt andet det såkaldte Abecedarian Early Intervention Project, som blev udført i North Carolina i 1970'erne. Her mente man og ville gerne vise, at hvis bare man gav fattige børn en massiv indsats, ville de indhente efterslæbet til bedre stillede.

Man indrullerede 111 mødre, hvoraf halvdelen fik hjælp fra før fødslen, og deres børn fik en privat tutor fra fire månedersalderen.

Den anden halvdel var kontrolgruppe og modtog basal sundhedsvejledning, men ingen særlig undervisning, og i alt var 98 procent af forsøgets deltagere sorte amerikanere. Man fandt, at børn, som fik intens undervisning i de første fem år, senere i livet dobbelt så ofte som kontrolgruppen indskrev sig på college og fik sig et faglært job. IQ-mæssigt hentede de dog ikke mere end fire point.

»Fordi intelligens har en arvelighed på 60-80 procent, ved vi, at der er en vigtig miljømæssig komponent. Men vi ved ikke, hvori den består,« siger Plomin. Han har selv forsket i skolens betydning og må indrømme, at han ikke

kan påvise nogen påvirkning af rå intelligens. Det er snarere omvendt - de, som i forvejen er intelligente, gør det godt i skolen.

»Den fløj der fastholder, at intelligensforskellene udelukkende skyldes miljø, må komme med nogle data,« siger Jan te Nijenhuis, som er psykolog ved universitetet i Amsterdam. Her har han blandt andet undersøgt intelligens- og kompetenceudviklingen hos første- og andengenerationsindvandrere fra ikke-vestlige lande.

»Vi ser en udvikling både i intelligens og kompetencer mellem den første generation, som indvandrer, og næste generation, som er født og opvokset her,« siger han med henvisning til en stor metaanalyse fra 2004. Med tal fra mere end 10.000 hollandske skoleelever viser analysen, at førstegenerationsindvandrere fra Marokko og Tyrkiet havde en gennemsnits-IQ på 81 mod etniske hollandske børns gennemsnits-IQ på 100. Kinesiske indvandrere lå derimod på mindst 105, noget der i tidligere studier har gjort sig gældende for koreanske adoptivbørn, som er opdraget i belgiske familier.

I næste generation, som er født og opvokset i Holland, er efterkommere af marokkanere oppe på 88 og klarer sig bedre både i skolen og på arbejdsmarkedet end deres forældre. Hvis der sker en udvikling på en generation, vil man så ikke forvente, at svælgat ganske simpelt lykkes over de næste par generationer? »Det har jeg ikke nogen baggrund for at tro,« siger te Nijenhuis.

»Vi observerer formentlig lige præcis effekten af et langt bedre samlet miljø, og der er ikke noget belæg for at forvente at se samme fremgang i de følgende generationer. Der findes en del studier af intelligens hos romaer i østeuropa, og de har befundet sig i Vesten i mange generationer, men har stadig en gennemsnits-IQ på omkring 80.«

Ond forskning

Her vil de fleste nok reagere med et: Hvad så? For selv hvis det skulle holde vand med påståede og målte IQ-forskelle mellem etniske grupper, bliver spørgsmålet uundgåeligt, hvad i alverden et samfund skal stille op med den slags information. Er der nogen gavn af at vide det? Kan det tjene til andet end at udgrænse hele befolkningsgrupper? Var det ikke bedre for alle bare at sky selve den forskning, der gransker emnet? Den holdning er udbredt, og debatten har raset i flere omgange både i og uden for videnskabelige kredse. Senest, man så en opblussen, var for et par år siden, hvor internettet glødede med protester og krav om at standse, hvad man kaldte »ond forskning«. Det fulgte i kølvandet på et nummer af tidsskriftet Nature, som havde inviteret udvalgte fagfolk til at krydse klinger med argumenter henholdsvis for og imod udforskning af IQ-forskelle. Den britiske biolog Steven Rose stod for modstanden. Han fremførte, at forskningen i sig selv kun kan lede til fordomme mod enkeltindivider og øget racisme i samfundet. Roses konklusion: »Det er bare ideologi maskeret som videnskab.« Nogle vil sige det samme om selve grundlaget for det herskende menneskesyn, som insisterer på, at der ikke eksisterer biologisk betydningsfulde raceforskelle eller etniske forskelle. At vi er én menneskehed, og at de forskelle, der findes, er kulturelle og/eller økonomiske. Historiker Poul Duedahl, der er lektor ved Aalborg Universitet, påpeger i sin ph. d.-afhandling fra 2006, at ideen om mennesket som et kulturelt formet væsen i høj grad er et politisk projekt gennemført af FN som reaktion på Anden Verdenskrigs rædsler.

»Man beslutter, at mennesker skal være lige, og det er i den forbindelse centralt at komme af med racebegrebet. Med det formål at konstruere og udbrede et nyt menneskesyn sætter man UNESCO i verden. Organisationen skal udføre mental ingeniørkunst,« siger Duedahl, der kom ind på emnet via en interesse for antropologiens historiske udvikling.

»Helt bevidst rekrutterede UNESCO antropologer fra to grupper, som man i forvejen vidste var kritiske over for den fysiske antropologis racetænkning og definitioner. Folk, som enten var uddannet eller inspireret af allerede afdøde Franz Boas fra Columbia University, samt folk, som havde lavet feltarbejde i den brasilianske regnskov. Dengang mente man nemlig, at Brasilien repræsenterede et samfund uden racisme.« Den nøje selekterede gruppe kom i 1950 med en erklæring, som forkastede racebegrebet til fordel for et begreb om etnicitet med tilhørende kulturel samhørighed. Det førte imidlertid til massiv kritik fra blandt andre de fysiske antropologer, hvis karriere var bygget på at undersøge og beskrive biologiske racemæssige forskelle. På den igen. Og året efter offentliggjorde man en ny erklæring, hvor man anerkendte race som et meningsfuldt klassifikationsbegreb. Blot var mentale egenskaber udelukket fra at indgå i klassifikationen.

Det har de været lige siden, men som Poul Duedahl noterer sig, er der i dag tegn på, at accepten af biologiske forskelle er stigende. Man ser det blandt andet i Nature, som knap et år efter debatten om IQ-forskning bringer en lang kommentar af genetiker Bruce Lahn fra University of Chicago og økonom Lanny Ebenstein fra University of California. Med udgangspunkt i nyere genetisk forskning gør de to opmærksom på, at det ikke er realistisk at opretholde ideen om »biologisk egalitarianisme«. Altså, at de eneste genetisk baserede biologiske forskelle mellem grupper er helt overfladiske og har at gøre med hudfarven, øjnernes form og hårets struktur.

Et liv i modvind

Men jo dybere forskningen har bevæget sig ind i at kortlægge og sammenligne hele arvemasser fra individer, jo mere genetisk diversitet kommer for en dag. Man ved allerede en del om, hvordan genetiske forskelle mellem etniske grupper - racer, om man vil - gør en forskel i forhold til sygdomme og respons på medicinsk behandling. Når det kommer til anden fysiologi, inklusive hjernens, er der heller ikke noget principielt til hinder for, at der kan vise sig gruppeforskelle. Lahn og Ebenstein opfordrer til, at vi i stedet for ideologisk at fornægte muligheden, indstiller os på eksistensen af genetisk diversitet og fejrer den, ligesom vi fejrer kulturel diversitet.

Man kan selvfølgelig spørge, om der er noget at fejre, hvis diversiteten angår noget så penibelt og værdiladet som IQ. »Jeg mener ikke, at erkendelsen af gruppeforskelle automatisk fører til diskrimination af grupper,« siger Linda

Gottfredson.

Hun forsker specifikt i intelligens og samfund og argumenterer for, at vi som samfund står os ved at lade være med at tro, at de individuelle forskelle i intelligens kan udslettes med sociale programmer eller undervisningstiltag.

»At have en høj IQ er som at have medvind i alt her i livet, mens en lav IQ er som en stiv modvind. Jeg arbejder i forskellige projekter med mennesker, hvis intelligens er under gennemsnittet, og ved du hvad - de kloge folk, der debatterer i Nature og læser aviser som din, har ingen anelse om, hvor svært de har det i hverdagen. Vi lever i et teknologisk samfund med en stigende kompleksitet, og hvis alle skal kunne have et ordentligt liv, er vi nødt til at indrette os efter, at alle ikke er ens.«.

Billedtekst: Er den forskning, der gransker IQ-forskelle mellem etniske grupper, så ond, at man bør lade den ligge? FOTO: SCANPIX

Titel

Stednavne

DANMARK USA

Emneord

FORSKNINGSPOLITIK PSYKOLOGI

Personer

Virksomheder

Alt materiale i Infomedia er ophavsretligt beskyttet

Kunden må ikke sælge, videregive, distribuere, gengive eller mangfoldiggøre materiale fra Infomedia uden særlig og skriftlig aftale med Infomedia. Overført (downloadet) materiale skal slettes efter anvendelsen og må ikke indlægges i informationsgenfindingsystemer, som for eksempel elektroniske postsystemer, databaser, fælles netværk eller lignende.

Videreformidling

Kunden må foretage videreformidling (ved videreformidling forstås kopiering, distribution via elektronisk post, tilrådighedsstillelse i databaser, på netværk eller lignende) af modtagne overskrift- og indledningsformater inden for kundens egen virksomhed. Al anden videreformidling af materiale fra Infomedia skal aftales skriftligt med Infomedia.